

LIBER QVARTVS.

Dixerat, a dextra uillis mantile solutis

Cumq; meri patera thuris acerra fuit.

Thura focis, uinumq; dedit, fibrascq; bidentis,

Turpiacq; obscœnæ uidimus exta canis.

Tum mihi cur detur sacris noua uictima quæris, 935

Quæsieram, causam percipe flamen ait.

Est canis (Icarium dicunt) quo sydere moto

Tota fitit tellus, præripiturq; seges.

Pro Cane sydereo, Canis hic imponitur aræ,

Et, qua re fiat, ni, nisi nomen, habet. 940

Cum Priami coniux Tithonia fratre relicto

Sustulit immenso ter iubar orbe suum.

Mille uenit uarijs florum dea nexa coronis,

Scœna ioci morem liberioris habet.

Exit, & in Maïas festum florale calendas, 945

Tunc repetam, nunc me grandius urget opus.

Aufert Vesta diem, cognati Vesta recepta est

Limine, sic iusti constituere patres.

Phœbus habet partem, Vestæ pars altera cessit,

Quod superest illis, tertius ipse tulit. 950

Stare palatinæ laurus, prætextaq; quercus

Stet, domus æternos treis habet una deos.

PVBLII OVIDII NASO

nis, Faistorum liber Quintus.

M iij

F A S T O R V M I I

Væritis unde putem Maio data no-
mina mensi, (sa mihi.

Non liquido satis est cognita cau-
Ut stat, & incertus qua sit ubi nescit

Cum uidet ex omni parte uiator iter. (eundem

5 Sic quia posse datur diuerfas reddere causas,

Quo ferar ignoro, copiacq; ipsa nocet.

Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes

Grata Medusæi signa teneris equi.

Dissensere deæ, quarum Polyhymnia cœpit

10 Prima, silent aliæ, dictaq; mente notant,

Post Chaos, ut primū data sunt tria corpora mundo,

Inq; nouas species omne recessit opus.

Pondere terra suo subsedit, & æquora traxit,

At cœlum leuitas in loca summa tulit.

15 Sol quoq; cum stellis nulla grauitate retentus,

Et uos Lunares exiluistis equi.

Sed neq; terra diu cœlo, neq; cætera Phœbo

Sydera cedebant, par erat omnis honor.

Sæpe aliquis folio, quod tu Saturne tenebas,

20 Ausus de media plebe sedere Deus,

Et Latus Oceano quisquam Deus aduena iunxit,

Thetys & extremo sæpe recepta loco est.

Donec honor placidoq; decens reuerentia uultu

Corpora legitimis imposuere toris.

Hinc fata maiestas, quæ mundum temperat omnem, 25

Quæq; die partu est ædita, magna fuit.

Nec mora consedit medio sublimis olympo

Aurea purpureo conspicienda sinu.

Confedere simul Pudor & Metus, omne uideres

Numen ad hanc uultus composuisse suos. 30

Protinus intrauit mentes suspectus honorum,

Fit pretium dignis, nec sibi quisq; placet.

Hic status in cælo multos permanfit in annos,

Dum senior fatis excidit arce Deus,

Terra ferox partus immania monstra Gigantes 35

Edidit aufuros in Iouis ire domum,

Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues,

Atq; ait in magnos arma nuuo ete deos.

Extruere hi montes ad sydera summa parabant,

Et magnum bello sollicitare Iouem. 40

Fulmina de cæli iaculatus Iuppiter arce

Vertit in authores pondera uasta suos.

His bene Maiestas armis defensa deorum

Restat, & ex illo tempore culta manet.

Affidet inde Ioui, Iouis est fidissima custos, 45

Et præstat sine ui scepra tenenda Ioui.

Venit & in terras, coluerunt Romulus illam

Et numa, mox alij, tempore quisq; suo.

Ille patres in honore pio, matresq; tuetur,

- 50 Illa comes pueris, uirginibusq; uenit,
 Illa datos fasces commendat, eburq; curule,
 Illa coronatis alta triumphat equis.
 Finierat uoces Polyhymnia, dicta probarunt
 Clíoq; & curuæ scita Thaleia Lyrae.
- 55 Excipit Vranie, facere silentia cunctæ,
 Et uox audiri nulla, nisi illa potest.
 Magna fuit capitis quondam reuerentia cani,
 Inq; suo pretio ruga senilis erat.
 Martis opus iuuenes, animosaq; bella gerebāt.
- 60 Et pro Dis aderant in statione suis.
 Viribus illa minor, nec habendis utilis armis
 Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
 Nec nisi post annos patuit tunc curia feros,
 Nomen & ætatis mite senatus habet.
- 65 Iura dabat populo senior, finitq; certis
 Legibus est ætas, unde petatur honos.
 Et mediis iuuenum non indignantibus ipsis,
 Ibat, & interior si comes unus erat.
 Verba quis auderet coram sene digna rubore
- 70 Dicere? censuram longa senectæ dabat.
 Romulus hoc uidit, selectaq; corpora patres
 Dixit, ad hos urbis summa relata nouæ est.
 Hinc sua maiores tribuisse uocabula maio
 Tangor, & ætati consuluisse suæ.

LIBER QUINTVS.

Et Numitor dixisse potest, da Romule menssem 75
 Hunc senibus, nec auum sustinuisse nepos.
 Nec leue propositum pignus successit honoris,
 Iunius a iuuenum nomine dictus adest.
 Tunc sic neglectos edera redimita capillos
 Prima sui coepit Calliopea chori, 80
 Duxerat Oceanus quondam titanida Tethyn,
 Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
 Hinc fata Pleione cum coelifero Atlante
 Iungitur, ut fama est, Pleiadasq; parit.
 Quarum Maia suas forma superasse sorores 85
 Traditur, & summo concubuisse Ioui.
 Haec enixa iugo cupressiferæ Cyllenes
 Aetherium uolucris qui pede carpit iter.
 Arcades hunc, Ladonq; rapax, & Manalus ingens
 Rite colunt, Luna credita terra prior, 90
 Exul ab Arcadia latios Euander in agros
 Venerat, impositos attuleratq; deos.
 Hic, ubi nunc Roma est, orbis caput, arbor, & herbe,
 Et pauca pecudes, & casa rara fuit.
 Quo postq; uentum est, consistite praescia mater, 95
 Nam locus imperij rus erit istud, ait.
 Et matri, & Vati paret Nonacrius Heros,
 Inq; peregrina constitit hospes humo.
 Sacraq; multa quidem, sed Fauni prima bicornis

- 100 Has docuit gentes, alipedisq; dei,
 Semicaper coleris succinctis Faune Iupercis,
 Collustrant celeres uerbera secta uias,
 At tu materno donasti nomine mensam
 Inuentor curuæ furibus apte fidis.
- 105 Nec pietas hæc prima tua est, septena putaris
 Pleiadum numero fila dedisse lyræ,
 Hæc quoq; deserat, laudata est uoce sororum,
 Quid faciam; turbæ pars habet omnis idem.
 Gratia Pieridum uobis æqualiter adsit,
- 110 Nullaq; laudetur plusue, minusue mihi.
 A Ioue surgat opus, prima mihi nocte uidenda
 Stella est in cunis officiosa Iouis,
 Nascitur oleniæ signum pluuiæ Capellæ,
 Illa dati cælum præmia lactis habet.
- 115 Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
 Dicitur in syluis occuluisse Iouem,
 Huic fuit Hædorum mater formosa duorum
 Inter dictæos conspicienda greges.
 Cornibus aeris, atq; in sua terga recuruis
- 120 Vbere quod nutrix posset habere Iouis,
 Lac dabat illa deo, sed fregit in arbore cornu,
 Truncatq; dimidia parte decoris erat.
 Sustulit hoc Nymphæ, cinxitq; decentibus herbis,
 Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.

LIBER QVINTVS.

Ille ubi res cœli tenuit, solioq; paterno 125
 Sedit, & inuictio nil loue maius erat.
 Sydera nutriticem, nutriticis fertile cornu
 Fecit, quod dominæ nunc quoq; nomen habet.
 Præstitibus Maiæ laribus uidere calendæ
 Aram constitui, paruq; signa deum. 130
 Ara erat illa quidem curibus, sed longa uetustas
 Destruit, & saxo longa senecta nocet.
 Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
 Quod præstant oculis omnia tuta suis.
 Stant quoq; pro nobis, & præsumt mœnibus urbis, 135
 Et sunt præsentis, auxiliūq; ferunt.
 Et canis ante pedes saxo fabricatus eodem
 Stabat, quæ standi cum lare causa fuit.
 Seruat uterq; domum, domino quoq; fidus uterq;
 Compita grata deo, compita grata cani. 140
 Exagitant & lar & turba diuina fures,
 Peruigilantq; lares, peruigilantq; canes.
 Bina gemellorum quærebam signa deorum
 Vtibus annosæ facta caduca moræ.
 Mille lares Geniumq; ducis, qui tradidit illos, 145
 Vrbs habet, & uitei numina trina colunt.
 Quo feror? Augustus mensis mihi carminis huius
 lus habet, interea diua canenda Bona est.
 Est moles natura loco, res nomina fecit,

- 150 Appellant saxum, pars bona montis ea est.
 Hic Remus insliterat frustra, quò tempore fratri
 Regna Palatinæ prima dedistis aues.
 Tempa patres illic oculos exosa uiriles
 Leniter accliuo constituere iugo.
- 155 Dedicat hoc ueteris Clauforum nominis heres
 Virgineo nullum corpore passa uirum
 Liuia restituit, nec non imitata maritum,
 Effet, & ex omni parte secuta uirum.
 Postera cum roseam pulsas Hyperionis astris
- 160 In matutinis lampada tollet equis.
 Frigidus agrestis summas mulcebit aristas,
 Candidaq; a capreis uela dabuntur aquis.
 At simul inducent nocturna crepuscula noctem,
 Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
- 165 Ora micant tauri, septem radiantia flammis,
 Nauita quas Hyadas grauius ab imbre uocat.
 Pars Bacchum nutritisse putat, pars credidit esse
 Tethyos has neptes, Oceanicq; senis.
 Nondum stabat Atlas humeros oneratus olympo,
- 170 Cum satus est forma conspiciendus Hyas.
 Hunc stirps Oceani maturi nixibus Aethra
 Edidit, & Nymphas, sed prior ortus Hyas.
 Dum noua lanugo, pauídos formidine ceruos,
 Terret, & est illi præda benigna Lepus.

LIBER QUINTVS.

At postq̄ Virtus annis adoleuit, in Apros 175

Audet, & hirsutas comminus ire feras.

Dumq̄ petit latebras foetæ catulosq̄ leænæ,

Ipse fuit libycæ præda cruenta lea.

Mater Hyan, & Hyan moestæ fleuere sorores,

Ceruicemq̄ polo suppositurus Atlas. 180

Victus uterq̄ parens tamen est pietate sororum,

Illâ dedit cœlum, nomina fecit Hyas.

Mater ades florum ludis celebrata iocosis,

Distuleram partes mense priore tuas.

Incipis Aprili, transis in tempora Maij, 185

Alter te fugiens, cum uenit, alter habet.

Cum tua sint, cedantq̄ tibi confinia mensum,

Conuenit in laudes ille uel ille tuas.

Circus in hunc exit, clamataq̄ palma theatris,

Hoc quoq̄ cum circi munere carmen eat. 190

Ipsa doce, quæ scis, hominum sententia fallax,

Optima tu proprij nominis author eris.

Sic ego, sic nostris respondit diua rogatis,

Dum loquitur, uernas afflat ab ore rosas.

Chloris eram, quæ flora uocor, corrupta latino 195

Nominis est nostri littera græca sono.

Chloris eram Nymphæ campi foelicis, ubi audis

Rem fortunatis ante fuisse uiris.

Quæ fuerat mihi forma, graue est narrare modeste,

F A S T O R V M

- 200 Sed generum matri repperit illa deum.
 Ver erat, errabam, Zephyrus conspexit, abibam,
 Insequitur, fugio, fortior ille fuit.
 Et dederat fratri Boreas ius omne rapinae,
 Ausus erichthea praemia ferre domo.
- 205 Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptae,
 Inq; meo non est ulla querela toro.
 Vere fruor semper, semper nitidissimus annus,
 Arbor habet frondes, pabula semper humus,
 Est mihi foecundus dotalibus hortus in agris,
- 210 Aura fouet, liquida fonte rigantur aquae.
 Hunc meus impleuit generoso flore maritus,
 Atq; ait, arbitrium tu dea floris habe.
 Saepe ego digestos uolui numerare colores,
 Non potui, numero copia maior erat.
- 215 Roscida cum primum folijs excussa pruina est.
 Et uariae radijs intepuere comae.
 Tunc ueniunt pictis incinctae uestibus horae,
 Inq; leues calathos munera nostra legunt.
 Protinus accedunt charites, nectuntq; coronas,
- 220 Sertaq; coelestes implicitura comas.
 Prima per immensas sparsi noua semina terras.
 Huius egens tellus ante coloris erat.
 Prima therapnaeo feci de sanguine florem,
 Et manet in folio scripta querela suo.

Tu quoq; nomen habes cultos Narcisse per agrös 225

Infelix, q; non alter, & alter eras.

Quid Crocon, aut Acin referam, Cinyrac; creatum,

De quorum per me sanguine surgit honor;

Mars quoq;, si nescis, per nostras editus artes

Iuppiter hoc, ut adhuc nesciat, usq; precor. 230

Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,

Officio doluit non eguisse suo.

Ibat ut oceano quereretur facta mariti,

Restitit ad nostras fessa labore fores.

Quam simul aspexi, quid te Saturnia dixi 235

Attulit; exponit quem petit illa locum.

Addidit & causam, uerbis solabar amicis,

Nec inquit uerbis cura leuanda mea est.

Si pater est factus neglecto coniugis usu

Iuppiter, & solus nomen utrunq; tenet, 240

Cur ego desperem fieri sine coniuge mater?

Et pariter intacto, dummodo casta uiro;

Omnia tentabo latis medicamina terris,

Et freta, tartareos excutiamq; sinus.

Vox erat in cursu, uultum dubitantis habebam, 245

Nescio quid Nymphe scire uideris ait.

Ter uolui promittere opem, ter lingua retenta est,

Ira Iouis magni causa timoris erat.

Fer precor auxilium dixit, caelabitur author,

- 250 Et stygiæ nomen testificabor aquæ.
 Quod petis Olenijs inquam tibi missus ab aruis
 Flos dabit, est hortis unicus ille meis.
 Qui dabat hoc dixit, sterilem quoq; tange iuuentam
 Mater erit, tetigi, nec mora mater erat.
- 255 Protinus hærentem decerpit pollice florem.
 Tangit, & e tacto concipit illa sinu.
 Iamq; grauis Thracen, & leua propontidos intrat,
 Fitq; potens uoti, Marsq; creatus erat.
 Qui memor accepti per me natalis, habeto
- 260 Tu quoq; Romulea dixit in urbe locum,
 Forsitan in teneris tantum mea regna coronis
 Esse putas, tangit numen & arua meum.
 Si bene floruerint segetes, erit area diues.
 Si bene floruerint uinea, Bacchus erit.
- 265 Si bene floruerint oleæ, nitidissimus annus.
 Poma quoq; euentum temporis huius habent.
 Flore simul læso pereunt uitiaq; fabaq;
 Et pereunt lentes aduena Nile tuæ,
 Vina quoq; in magnis operose condita cellis
- 270 Florent, & nebulæ dolia summa tegunt.
 Mella meum munus, uolucres ego mella daturas
 Ad uiolam, & cythos, & thyma prata uoco.
 Nos quoq; idem facimus, tunc cū iuuenilibus annis
 Luxuriant animi, corporaq; ipsa uigent.

LIBER QVINTVS.

Talia dicentem tacitus mirabar, at illa 275

Ius tibi dicendi est, si qua requiris, ait.

Dic dea, respondi, ludorum quæ sit origo.

Vix bene desieram, rettulit illa mihi,

Cætera luxuriæ non dum instrumenta uigebant,

Aut pecus, aut latam diues habebat humum, 280

Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est.

Sed iam de uetito quisq; parabat opes,

Venerat in morem populi depascere saltus.

Idq; diu licuit, pœnaq; nulla fuit.

Vindice seruabat nullo sua publica uulgus, 285

Iamq; in priuato pascere inertis erat.

Plebis ad ædiles perducta licentiã talis

Publicios, animus defuit ante uiris.

Rem populus recipit, multam subiere nocentes,

Vindicibus laudi publica cura fuit. 290

Mulcta data est ex parte mihi, magnoq; fauore

Victores ludos insituere nouos.

Parte locant cliui, qui tunc erat ardua rupes,

Vtile nunc iter est, publiciumq; uocant,

Annua credideram spectacula facta, negauit, 295

Addidit & dictis altera uerba suis.

Nos quoq; tangit honos, festis gaudemus, & aris,

Turbaq; coelestes ambitiosa sumus.

Sæpe deos aliquis peccando fecit iniquos,

- 300 Et pro delictis hostia blandia fuit,
 Sæpe Iouem uidi, cum iam sua mittere uellet
 Fulmina, thure dato sustinuisse manum.
 At si negligimur, magnis iniuria pœnis
 Soluitur, & iustum præterit ira modum,
- 305 Respice Testiaden, flammis absentibus arsit,
 Causa est, q̄ Phœbes ara sine igne fuit.
 Respice Tantaliden, eadem dea tela tenebat,
 Virgo est, & spretos bis tamen ulta focos.
 Hippolyte infœlix uelles coluisse Dionen,
- 310 Cum consternatis diripereris equis,
 Longa referre mora est collecta obliuia damnis,
 Me quoq̄ Romani præteriere patres,
 Quid facerem? per quod fierem manifesta doloris?
 Exigerent nostræ qualia damna notæ?
- 315 Excidit officium tristi mihi, nulla tuebar
 Rura, nec in pretio fertilis hortus erat.
 Lilia deciderant, uiolas arere uideres,
 Filicq̄ punicea languida facta croci.
 Sæpe mihi Zephirus dotes corrumpere noli
- 320 Ipsa tuas dixit, dos mihi utilis erat.
 Florebant oleæ, uenti nocuere proterui,
 Florebant segetes, grandine laesa seges.
 In spe uitis erat, cœlum nigrescit ab austris,
 Et subita frondes decutiuntur aqua.

Nec uolui fieri, nec sum crudelis in ira, 325
 Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
 Conuenere patres, & si bene floreat annus,
 Numinibus nostris annua festa uouent.
 Annuimus uotis, consul cum consule ludos
 Posthumio Lenas persoluerere mihi, 330
 Quarere conabar quare lasciua maior
 His foret in ludis, liberiorq; iocus.
 Sed mihi succurrit numen non esse seuerum,
 Aptaq; delitijs munera ferre deam.
 Tempora subtilibus pinguntur tecta coronis, 335
 Et latet iniecta splendida mensa rosa.
 Ebrius incinctis Philyra conuiuia capillis
 Saltat, & imprudens uertitur arte meri.
 Ebrius ad durum formosae limen amicae
 Cantat, habent unctae mollia ferta comae. 340
 Nulla coronata peraguntur seria fronte,
 Nec liquidae iuncto flore bibuntur aquae.
 Donec eras mistus nullis Acheloe racemis,
 Gratia sumendae non erat ulla rosae.
 Bacchus amat flores, Baccho placuisse coronam 345
 Ex Ariadnaeo sydere nosse potes.
 Scena leuis decet hanc, non est, mihi credite, non est
 Illa cothurnatas inter habenda deas.
 Turba quidem cur hos celebret meretricia ludos,

- 350 Non ex difficili cognita causa fuit.
 Non est de tetricis, non est de magna professis,
 Vult sua plebeio sacra patere choro.
 Et monet ætatis specie, dum floreat, uti,
 Contemnunt spinam cum cecidere rosæ
- 355 Cur tamen, ut dantur uestes Cerealibus albæ,
 Sic est hæc cultu uersicolore decens?
 An quia maturis albescit messis aristis,
 Et color & species floribus omnis inest?
 Annuit, & motis flores cecidere capillis,
- 360 Decidere in mensas ut rosa missa solet.
 Lumina restabant quorum me causa latebat,
 Cum sic errores abstulit illa meos.
 Vel quia purpureis collucent floribus agri,
 Lumina sunt nostros uisa decere dies.
- 365 Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma colore,
 Atq; oculos in se splendor uterq; trahit.
 Vel quia delitijs nocturna licentia nostris
 Conuenit, a uero tertia causa uenit.
 Est breue præterea, de quo mihi quærere restat,
- 370 Si liceat dixi, dixit & illa, licet.
 Cur tibi pro lybicus clauduntur rete leanis
 Imbelles capreæ, sollicitusq; Lepus.
 Non sibi respondit syluas cessisse, sed hortos,
 Aruæq; pugnaci non adeunda feræ.

LIBER QVINTVS.

Omnia finierat, tenues secessit in auras, 375
Manfit odor, posses scire fuisse deam.

Floreat ut toto carmen Nafonis in æuo,
Sparge precor donis pectora nostra tuis.

Nocte minus quarta promet sua sydera Chiron
Semiuir, & flauî corpore mistus equi. 380

Pelion æmonîæ mons est obuersus in austros,
Summa uirent pinu, cætera quercus habet.

Phillyrides tenuit, saxo stant antra uetusto,
Quæ iustum memorant incoluisse senem.

Ille manus olim missuras Hectora leto 385
Creditor in lyricis detinuisse modis.

Venerat Alcides exhausta parte laborum,
Iussaq; restabant ultima pene uiro.

Stare simul casu Troiæ duo fata uideres,
Hinc puer Aeacides, hinc Ioue natus erat. 390

Excipit hospitio iuuenem Phillyrius Heros,
Et causam aduentus quærit, & ille docet.

Respicit interea clauam, spoliūq; Leonis,
Virq; ait his armis, armaq; digna uiro.

Nec se, quin horrens auderet tangere fetis 395
Vellus, Achilleæ continuere manus.

Dumq; senex tractat squallentia tela uenenis,
Excidit, & leuo fixa sagitta pede est.

Ingemuit Chiron, traxitq; a corpore ferrum,

- 400 Et gemit Alcides, Emoniusq; puer,
 Ipse tamen lectas pagaseis collibus herbas
 Temperat, & uana uulnera mulcet ope,
 Virus edax superabat opem, penitusq; recepta,
 Ossibus, & toto corpore pestis erat.
- 405 Sanguine Centauri lernææ sanguis Echidnæ
 Mistus, ad auxilium tempora nulla dabat.
 Stabat ut ante patrem lachrymis persusus Achilles,
 Sic flendus Peleus si moreretur erat.
 Sæpe manus ægras manibus mulcebat amicis.
- 410 Morum quos fecit præmia, doctor habet.
 Oscula sæpe dedit, dixit quoq; sæpe iacenti
 Viue precor, nec me care relinque pater.
 Nona dies aderat, cum tu iustissime Chiron
 Bis septem stellis corpora cinctus eras.
- 415 Hunc lyra curua sequi cuperet, sed idonea non dum
 Est uia, nox aptum tertia tempus erit.
 Tunc ubi protulerit formosa ter Hesperus ora,
 Ter dederint Phœbo sydera uicta locum.
 Ritus erit ueteris nocturna lemuria sacri,
- 420 Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
 Annus erat breuior, nec adhuc pia februa norant,
 Nec tu dux mensium lane biformis eras.
 Iam tamen extincto cineris sua dona ferebant,
 Compositiq; nepos busta piabat aui.

LIBER QVINTVS.

Mensis erat Maius, Maiorum nomine dictus, 425

Qui partem prisca nunc quoque moris habet.

Nox ubi iam media est, somnumque silentia praebent,

Et canis, & uariae conticuistis aues.

Ille memor ritus ueteris, timidusque deorum

Surgit, habent gemini uincula nulla pedes. 430

Signaque dat digitis medio cum pollice iunctis,

Occurrat tacito ne leuis umbra sibi.

Cumque manus puras fontana perluit unda,

Vertitur, & nigras accipit ore fabas.

Auerfusque iacit, sed dum iacit, haec ego mitto, 435

His, inquit, redimo meque, meosque fabis.

Haec nouies dicit, nec respicit, umbra putatur

Colligere, & nullo terga uidente sequi.

Rursus aquam tangit, Temesaeaque concrepat ara,

Et rogat, ut tectis exeat umbra suis. 440

Cum dixit nouies, manes exite paterni,

Respicit, & pure sacra peracta putat.

Dicta sit unde dies, quae nominis extet origo,

Me fugit, ex aliquo est inuenienda deo.

Pleiade nate mone uirga uenerande potenti, 445

Saepe tibi est stygij regia uisa Iouis.

Venit adoratus Caducifer, accipe causam

Nominis, ex ipso est cognita causa deo.

Romulus ut tumulo fraternas abdidit umbras,

F A S T O R V M

- 450 Et male ueloci iusta soluta Remo.
 Faustus infœlix, & passis Acca capillis
 Spargebant lachrymis ossa perusta suis.
 Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti,
 Vtq; erat in duro procubere toro.
- 455 Vmbra cruenta Remi uisa est assistere lecto,
 Atq; hæc exiguo murmure uerba loqui,
 En ego dimidium uoti parsq; altera uestri,
 Cernite sim qualis, qui modo talis est eram.
 Qui modo si uolucres habuisssem regna iubentes,
- 460 In populo potui maximus esse meo.
 Nunc elapsa rogi flammis, & inanis imago,
 Hæc est ex illo forma relicta Remo.
 Heu ubi Mars pater est, si uos modo uera locuti,
 Vberaq; expositis illa ferina dedit.
- 465 Quem lupa seruauit, manus hunc temeraria ciuis
 Perdedit, o quanto mitior illa fuit.
 Sæue Celer crudelem animam per uulnera reddas,
 Vtq; ego sub terras sanguinolentus eas.
 Noluit hoc frater, pietas æqualis in illo est,
- 470 Quod potuit lachrymas manibus ille dedit.
 Hunc uos per lachrymas, per uestra alimenta rogate,
 Vt celebrem nostro signet honore diem.
 Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt,
 Lubrica prensantes effugit umbra manus.

LIBER QUINTVS.

Vifaq; confugiens fomnios abduxit imago, 475
Ad regem uoces fratris uterq; ferunt.

Romulus obfequitur, lucemq; temuria dixit
Illam, qua pofitis iufta feruntur auis.

Aspera mutata eft in lenem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit. 480

Mox etiam lemures animas dixere ſilentum,
Hic ſenſus uerbi, uis ea uocis erat.

Fana tamen lemures illis clauſere diebus,
Vt nunc ferali tempore operata uides.

Nec uiduæ tædis eadem, nec uirginis apta 485
Tempora, quæ nupſit, nec diuturna fuit.

Hac quoq; de cauſa, ſi te prouerbia tangunt,
Menſe malas Maio nubere, uulguſ ait.

Sed tamen hæc tria ſunt ſub eodem tempore feſta,
Inter ſe nulla continuata die. 490

Quorum ſi medijs Bœoton Oriona quæres,
Faluſ eris, ſigni cauſa ſonanda mihi eſt.

Iuppiter, & lato qui regnat in æquore frater,
Carpebant ſocias, Mercuriuſq; uias.

Tempus erat quo uerſa iugo referuntur aratra, 495
Et pronuſ ſaturæ lac bibit agnuſ ouis.

Forte ſenex Hireuſ anguſti cultor agelli
Hoſ uidet, exiguam ſtabat ut ante caſam.

Atq; ita, longa uia eſt, nec tempora longa ſuperſunt,

- 500 Dixit, & hospitiibus ianua nostra patet.
 Addidit & uultum uerbis, iterumq; rogauit.
 Parent promissis, dissimulantq; deos.
 Tecta senis subeunt nigro deformia fumo,
 Ignis in extremo stypite paruus erat.
- 505 Ipse genu nixus flammam excussit ab aura,
 Et promit quassas, comminuitq; faces,
 Stant calices, minor inde fabas olus alter habebat,
 Et spumat testa pressus uterq; sua.
 Dumq; mora est, tremula dant uina rubentia dextra,
- 510 Accipit æquoreus pocula prima Deus.
 Quæ simul exhausit, da nunc bibat ordine dixit
 Iuppiter, audito palluit ille loue.
 Ut redijt animus, cultorem pauperis agri
 Imolat, & magno torret in igne bouem.
- 515 Quæq; puer quondam primis diffuderat annis,
 Promit fumoso condita uina cado.
 Nec mora, flumineam lino cælauerat ulram,
 Sic quoq; non altis incubuere toris.
 Nunc dape, nunc posito mensæ nituere lyæo,
- 520 Terra rubens crater, pocula fagus erant.
 Verba fuere louis, si quid fert impetus, ora,
 Omne ferēs, placidi uerba fuere senis.
 Cara fuit coniux prima mihi cara iuuenta
 Cognita, nunc ubi sit, quæritis; urna tegit.

293

Huic ego iuratus uobis in uerba uocatis, 525
 Coniugio dixi sola fruire meo,
 Et dixi, & seruo. sed enim diuersa uoluntas
 Est mihi, nec coniux, sed pater esse uolo.
 Annuerant omnes, omnes ad terga iuueni
 Constiterant, pudor est ulteriora loqui. 530
 Tunc super iniecta texere madentia terra.
 Iancq; decem menses, & puer ortus erat.
 Tunc Hireus, quia sic genitus, uocat Vriona.
 Perdedit antiquum littera prima sonum.
 Creuerat immensum, comitem sibi delia sumpsit, 535
 Ille deæ custos, ille satelles erat.
 Verba mouent iras non circumspicæ deorum,
 Quam nequeam dixit uincere, nulla fera est.
 Scorpion immisit tellus, fuit impetus illi
 Curua gemelliperæ spicula ferre deæ. 540
 Obstetit Orion, latona nitentibus astris
 Addidit, & meriti præmia dixit, habe.
 Quid, q; & Orion, & cætera sydera mundo
 Cedere festinant, noxq; coarctat iter.
 Quid solito citius liquido iubar æquore tollit 545
 Candida Lucifero præueniente dies?
 Fallor: an arma sonant: non fallimur, arma sonabant,
 Mars uenit, & ueniens bellica signa dedit.
 Vltor ad ipse suos cælo descendit honores,

F A S T O R V M

- 550 Templaq; in Augusto conspicienda foro,
 Et deus est ingens, & opus debebat in urbe
 Non aliter nati Mars habitare sui.
 Digna giganteis hæc sunt delubra trophæis,
 Hinc fera Gradium bella mouere decet,
- 555 Seu quis ab Eoo nos impius orbe lacesset,
 Seu quis ab occiduo Sole domandus erit,
 Perspicit armipotens operis fastigia summi,
 Et probat inuictos illa tenere deos.
 Perspicit in foribus diuersæ tela figuræ,
- 560 Armaq; terrarum milite uicta suo.
 Hinc uidet Aenean oneratum pondere caro,
 Et tot luleæ nobilitatis auos.
 Hinc uidet Iliaden humeris ducis arma ferentem,
 Claraq; dispositis acta subesse uiris.
- 565 Spectat & Augusto prætextum nomine templum,
 Et uisum est lecto Casare maius opus.
 Vouerat hoc iuuenis tunc, cum pia sustulit arma.
 A tantis princeps incipiendus erat.
 Ille manus tendens instanti milite iusto,
- 570 In coniuratos talia dicta dedit.
 Si mihi bellandi pater est, uestaq; sacerdos
 Author, & ulcisci nomen utrumq; paro,
 Mars ades, & fatia scelerato sanguine ferrum,
 Stetq; fauor causa pro meliore tuus.

LIBER QVINTVS.

Templa feres, & me uictore uocaberis uictor. 575

Vouerat, & fuso lætus ab hoste redit.

Nec satis est meruisse sibi cognomina Martis,

Persequitur Parthi signa retenta manu.

Gens fuit & campis, & equis & tuta sagittis,

Et circumfusus inuia fluminibus. 580

Addiderant animos Crassorum funera genti,

Cum perijt miles signaq; duxq; simul.

Signa decus belli Parthus Romana tenebat,

Romanæq; aquilæ signifer hostis erat,

Isq; pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis 585

Cæsaris Aufoniæ protegerentur opes.

Ille notas ueteres, & longi dedecus æui

Sustulit, agnorunt signa recepta suos,

Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ?

Quid loca; quid rapidi profuit usus equi 590

Parthe refers aquilas, uictos quoq; porrigis arcus,

Pignora iam nostri nulla pudoris habes.

Rite deo templumq; datum, nomenq; bisultor,

Emeritus uoti debita soluit honor.

Solennes ludos circi celebrate Quirites, 595

Non uisa est fortem scæna decere Deum.

Pleiadas aspicias omnes, totumq; sororum

Agmen, ubi ante Idus nox erit una super.

Tunc mihi non dubijs authoribus incipit æstas,

F A S T O R V M

600 Et tepidi finem tempora ueris habent.
 Idibus ora prior stellantia tollere taurum
 Indicat, huic signo fabula nota subest.
 Præbuit ut taurus tyriæ sua terga puellæ
 Iuppiter, & falsa cornua fronte tulit,
 605 Illa iubam dextra, leuacq; tenebat amictus,
 Et timor ipse noui causa decoris erat.
 Aura sinus implet, flauos mouet aura capillos,
 Sidonî sic fueras aspicienda Ioui.
 Sæpe puellares subdixit ab æquore plantas,
 610 Et metuit tactus affilientis aquæ.
 Sæpe Deus prudens tergum demittit in undas,
 Hæreat ut collo fortius illa suo.
 Littoribus tactis stabat sine cornibus ullis
 Iuppiter, inq; deum de boue uersus erat.
 615 Taurus inît cœlum, te Sidoni Iuppiter implet,
 Parsq; tuum terræ tertia nomen habet.
 Et cœli signum phariam dixere iuuenam,
 Quæ bos ex homine est, ex boue facta dea.
 Tunc quoq; Priscorum uirgo simulachra uirorum
 620 Mittere roboreo scirpea ponte solet.
 Corpora post decies senos, qui credidit annos
 Missa neci, sceleris crimine damnat auos,
 Fama uetus tunc, cum Saturnia terra uocata est,
 Talia fatidici dicta furere senis.

235

LIBER QVINTVS.

Falcifero libate seni, duo corpora gentis 625
 Mittite, quæ thuscis excipiantur aquis,
 Donec in hæc uenit Tirynthius arua, quotannis
 Tristia Leucadio sacra peracta deo.
 Illum stramineos in aquam misisse Quirites,
 Herculis exemplo corpora falsa iaci, 630
 Pars putat, ut ferrent iuuenes suffragia soli,
 Pontibus infirmos præcipitasse senes.
 Tybri doce uerum tua ripa uetustior urbe est,
 Principium ritus tu bene nosse potes.
 Tybris arundiferum medio caput extulit alueo, 635
 Raucaq; dimouit talibus ora sonis.
 Hæc loca desertas uidi sene moenibus herbas,
 Pascebat paucos utraq; ripa boues.
 Et, quem nunc gentes Tyberim noruntq;, timentq;,
 Tunc etiam pecori despiciendus eram. 640
 Arcadis Euandri nomen tibi sæpe refertur.
 Ille meas remis aduena torfit aquas.
 Venit & Alcides turba comitatus achæa,
 Albula, si memini, tunc mihi nomen erat.
 Excipit hospitio iutrenem palantius Heros, 645
 Et tandem Caco debita pœna fuit.
 Victor abit, secumq; boues Erytheida prædam
 Abstrahit, at comites longius ire negant.
 Magnaq; pars horum desertis mansit in agris,

F A S T O R V M

- 650 Montibus his ponunt spemq̄, laremq̄ suum.
 Sape tamen patriæ dulci tanguntur amore,
 Atq̄ aliquis moriens hoc breue mandat opus.
 Mittite me in Tyberim, Tyberinis uectus in undis
 Littus ad inachium puluis inanis eam.
- 655 Displicet hæredi mandati cura sepulchri,
 Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
 Scirpea pro domino in Tyberim iactatur imago,
 Vt repetat graias per freta longa domos.
 Hacenus ut subijt uiuo rorantia saxo
- 660 Antra, leues cursum sustinistis aquæ.
 Clare nepos Atlantis ades, quem montibus olim
 Edidit arcadijs Pleias una Ioui.
 Pacis & armorum superis, imisq̄ deorum
 Arbiter, alato qui pede carpis iter.
- 665 Late Lyre pulsu, nitida quoq̄ late palæstra,
 Quo didicit culte lingua docente loqui.
 Tempa tibi posuere patres spectantia circum
 Idibus, ex illo est hæc tibi sacra dies.
 Te quicumq̄ suas profitentur uendere merces,
- 670 Thure dato tribuas ut sibi lucra rogant.
 Est aqua Mercurij portæ uicina capenæ,
 Si iuuat expertis credere, numen habet.
 Huc uenit incinctus tunica mercator, & urna
 Purus suffusa, quam ferat haurit aquam.

LIBER QVINTVS.

296

Vda fit hinc laurus, lauro sparguntur ab uda 675

Omnia, quæ dominos sunt habitura nouos.

Spargit & ipse suos lauro rorante capillos,

Et peragit solita fallere uoce preces.

Ablue præteriti periuria temporis inquit,

Ablue præteriti perfida uerba die. 680

Sive ego te feci testem falsoue citauit

Non audituri numina uana Iouis.

Sive deum prudens alium, diuamue fefelli,

Abstulerint celeres improba uerba Noti.

Et pereant ueniente die periuria nobis, 685

Nec curent superi, si qua locutus ero.

Da modo lucra mihi, da factio gaudia lucro,

Et face ut emptori uerba dedisse iuuet.

Talia Mercurius poscentes ridet ab alto,

Se memor ortygias surripuisse boues. 690

At mihi pande precor tanto meliora petenti,

In geminos ex quo tempore Phœbus eat,

Cum totidem de mense dies superesse uidebis,

Quot sunt Herculei facta laboris, ait,

Dic, ego respondi causam mihi syderis huius, 695

Causam facundo reddidit ore Deus.

Abstulerant raptas Phœben, Phœbesq; sororem

Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.

Bella parant repetuntq; suas & frater & Idas,

P

- 700 Leucippo fieri pactus uterq; gener.
 His amor ut repetant, illis ut reddere nolint,
 Suadet, & ex causa pugnat uterq; pari,
 Effugere Oebalidæ cursu potuere sequentes,
 Sed uisum celeri uincere turpe fuga est.
- 705 Liber ab arboribus locus est apta area pugnae,
 Confiterant illo nomina fida loco.
 Pectora transiectus lynceo Castor ab ense,
 Non expectato uulnere pressit humum.
 Vltor adest Pollux, & lyncea perforat hasta,
- 710 Qua ceruix humero continuata tegit,
 Ibat in hunc Idas, uixq; est Iouis igne repulsus,
 Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
 Iamq; tibi pollux coelum sublime patebat,
 Cum mea dixisti percipe uerba pater.
- 715 Quod mihi das uni, coelum partire duobus,
 Dimidium toto munere maius erit.
 Dixit, & alterna fratrem statione redemit,
 Vtile sollicitæ, sydus utrunq; rati.
 Ad lanum redeat, qui quarit agonia quid sint,
- 720 Quæ tamen in Fastis hoc quoq; tempus habent,
 Nocte sequente diem canis erigonius exit,
 Est alio signi reddita causa loco.
 Proxima Vulcani lux est, quam lustria dicunt.
 Lustrantur puræ, quas facit ille tubæ.

Quattuor inde notis locus est, quibus ordine lectis, 725

Vel mos sacrorum, uel fuga regis inest.

Nec te prætereo populi fortuna potentis

Publica, cui templum sequente datum est,

Hanc ubi diues aquis acceperit Amphitrite,

Grata Ioui fuluæ rostra uidebis auis. 730

Auferet ex oculis ueniens Aurora Bowton,

Continuacq; die sydus Hyantis erit.

PVELII OVIDII NASO

NIS FASTORVM LI

BER SEXTVS.

Hic quoq; mensis habet dubias in no-
mine causas, (ipse leges.

Quæ placeant positis omnibus

Facta canā, sed erūt, qui me finxisse

Nullacq; mortali numina uisa putent. (loquētur,

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo, 505

Impetus hic sacrae semina mentis habet.

Fas mihi præcipuæ uultus uidisse deorum,

Vel quia sum Vates, uel quia sacra cano,

Est nemus arboribus densum secretus ab omni

Voce locus, si non obstreperetur aquis. 10

Hinc ego quærebam cœpti quæ mensis origo